

Паніна Л. А.

*кандидат історичних наук,
доцент кафедри суспільно-гуманітарної освіти,
Рівненський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти*

Авдимирець Л. А.

*старший викладач кафедри суспільно-гуманітарної освіти,
Рівненський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти*

РОЗВИТОК МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ ТА КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

У житті кожної людини рідна мова відіграє важливу роль, бо завдяки їй особистість не тільки спілкується, займається певною діяльністю, але й орієнтується в широкому інформаційному просторі. Мова є важливим чинником соціально-економічного, науково-технічного, загальнокультурного прогресу і впливає на становлення та розвиток нації, держави, національної гідності та міжкультурної комунікації людини. Комунікативні вміння людини цінувалися в усі часи. Переконані, що саме через пізнання і спілкування людина так чи інакше впливає на дійсність, змінює її, реалізує свої творчі можливості в усіх сферах життя. Сьогодні йдеться про формування людини, здатної приймати відповідальні рішення, критично мислити, творчо вирішувати проблеми, спілкуватися з представниками різних культур, самореалізовуватися – одним словом, компетентної особистості [1, с. 12].

В епоху масового поширення спілкування через електронні носії відбувається, на жаль, знецінення безпосереднього живого спілкування.

Міжкультурна комунікація – це процес взаємозв'язку та взаємодії представників різних громад, під час якого відбувається обмін інформацією, досвідом, духовними цінностями різних типів культур. Вона має справу з розумінням і порозумінням, що означає «розуміти когось» і водночас «бути зрозумілим під час спілкування чужою мовою». [4, с. 226]. Міжкультурну комунікацію варто розглядати як багатофункціональне явище, яке охоплює, по-перше, знання норм і принципів комунікативної поведінки в іншому соціально-культурному середовищі, здатність перетворювати їх на міжкультурні відносини, а по-друге, формування специфічних якостей, емпатію та самооцінку.

Поняття міжкультурної компетентності набуло досить широкого тлумачення в літературі і стало предметом міждисциплінарної практики. Головний його зміст визначає формування культури життя та спілкування у багатоетнічному, полікультурному середовищі, інтенсивних міграційних процесів, подолання проявів ксенофобії та расизму [2, с. 13].

Мовна освіта вважається фундаментом для формування здатності суб'єктів будувати міжкультурне спілкування на засадах демократії, рівних прав і можливостей. Важливим чинником є здатність особистості до міжкультурної комунікації, діалогу культур, що найчастіше виражається за допомогою мовних засобів. Міжкультурне спілкування передбачає подолання не лише мовного бар'єру, а й культурного, що дуже важливо [3, с. 10]. Характерною рисою сучасного світу є не тільки діалог культур, але і взаємопроникнення культур. Процеси сприяють формуванню єдиної світової спільноти. У той же час, вони супроводжуються протилежними їм процесами, спрямованими на визначення ідентичності, унікальності культур, встановленням автономії культур.

Формування міжкультурної комунікації є невідкладним завданням, що зумовлене глобальними процесами. І мовна освіта повинна спрямовуватися на виконання цієї важливої місії. Процес міжкультурної освіти базується на продуктивності взаємодії з іншою культурою та на усвідомленні власної культури, вивченні нових шляхів співіснування та співпраці з іншими культурами. Навчальна діяльність повинна спрямовуватися на більш глибоке, повне вивчення культури носіїв мови, їхнього способу життя, національного характеру й менталітету.

Міжкультурна комунікація – спілкування між представниками різних людських культур. Особливості міжкультурної комунікації вивчаються на міжпредметному рівні в закладах освіти і в рамках таких наук, як культурологія, психологія, лінгвістика, етнологія, антропологія, соціологія, кожна з яких використовує свої підходи до їх вивчення.

Формування навичок компетентної міжкультурної комунікації вимагає від її учасників розуміння того, що, коли і як вони можуть і повинні сказати або зробити. Для успішної реалізації цих установок їм необхідні соціокультурні (контекстні) знання, комунікативні навички та вміння, а також мовні знання. Комунікативні навички та вміння представляють собою сукупність способів вираження ідей, думок, почуттів, переживань, способів впливу на партнерів і співрозмовників, використовуваних у процесі спілкування з метою досягнення цілей комунікації [2, с. 81].

Міжкультурне навчання – це двосторонній процес, що вимагає знання іноземної та національної культури. Це допомагає відчувати й розуміти чужу культурну ідентичність, а отже, краще розуміти рідну. Таким чином, міжкультурне навчання визначається як розвиток здатності учнів розпізнавати інші культурні особливості та аналізувати їх, порівнюючи з рідною культурою, для формування здатності до міжкультурної комунікації. Міжкультурне навчання – це двосторонній процес, що вимагає знання іноземної та національної культури. Це допомагає відчувати й розуміти чужу культурну ідентичність, а отже, краще розуміти рідну. Таким чином, міжкультурне навчання визначається як розвиток здатності учнів розпізнавати інші культурні особливості та аналізувати їх, порівнюючи з рідною культурою, для формування здатності до міжкультурної комунікації.

Навчальний процес розуміємо як процес аналізу конкретних прикладів міжкультурного спілкування, в результаті якого розширюється міжкультурна компетенція особистості та долаються труднощі в повсякденному спілкуванні з людьми із іншою культурою.

Намагаймося, щоб кожен формував у собі мовну особистість, яка володіє вміннями й навичками вільно, комунікативно виправдано користуватися засобами рідної та іноземної мови, вміє уміло переходити з одного рівня діяльності до іншого, розширюючи й поглиблюючи характер і рівень цієї діяльності. Сучасні суспільно-економічні відносини змушують людину виявляти активну життєтворчість, мобільність, самостійність.

Дослідження щодо міжкультурної комунікації останнім часом набувають все більшого значення у зв'язку з процесами глобалізації та інтенсивної міграції.

Формування міжкультурної комунікації спрямоване на розвиток культури мовленнєвого спілкування, засвоєння мовленнєвого етикету та етичних норм спілкування. Розвивати мову, на думку Ушинського – це майже те ж, що розвивати її мислення, тому що мова тісно пов'язана з думкою [5, с. 123].

Таким чином, комунікація – це складний і дуже багатосторонній процес, який включає в себе певні дії. Міжкультурна комунікація є чинником і соціальної взаємодії, способів спілкування, дозволяє не тільки усвідомити єдність власного існування, а й висловити свій інтерес до досвіду інших. Міжкультурна комунікація це спілкування між представниками різних людських культур. Міжкультурна комунікативна компетентність дозволяє мовній особистості виходити за межі власної культури та перетворюватись на міжкультурну особистість, не втративши культурної ідентичності. Особливості міжкультурної комунікації

вивчаються на міжпредметному рівні і в рамках таких наук, як культурологія, психологія, лінгвістика, етнологія, антропологія, соціологія, кожна з яких використовує свої підходи до їх вивчення.

Список використаних джерел:

1. Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року – URL: <https://cutt.ly/OyA9z5p>)
2. Костенко Д. В. Міжкультурна комунікація у сучасному світі. Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка: збірник наукових праць. 2018. № 30. С. 80-86.
3. Манакин В.М. Мова і міжкультурна комунікація. – К. 2012. – 288 с.
4. Слющинський Б.В. Міжкультурна комунікація як феномен сучасної культури / Б.В. Слющинський // Нова парадигма. – 2004. Вип. 37. С. 223– 232. 226.
5. Ушинський К.Д. Рідне слово // Ушинський К.Д. Вибрані педагогічні твори: В 2-х т. – К.: Рад.школа, 1983. – Т. 1. – С. 121-129.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-279-4-26>

Пшенична С. М.

*заступник директора з виховної роботи,
учитель біології вищої кваліфікаційної категорії,
Криворізький ліцей № 127*

РОЗВИТОК ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ ОСОБИСТОСТІ В ПРОЦЕСІ МІЖНАРОДНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Особливістю ХХІ століття є тенденція до формування полікультурної освіти, мета якої – виховання патріотичної, толерантної, національно свідомої особистості, яка володіє полікультурною компетентністю.

Підготовка молоді до життя в етнокультурному соціумі оголошена пріоритетним завданням у документах ООН, ЮНЕСКО та Ради Європи [2].

Розвиток полікультурних компетенцій здобувачів освіти в КЛ № 127 передбачає:

– формування уявлення про різноманітність культур і їх взаємозв'язок;